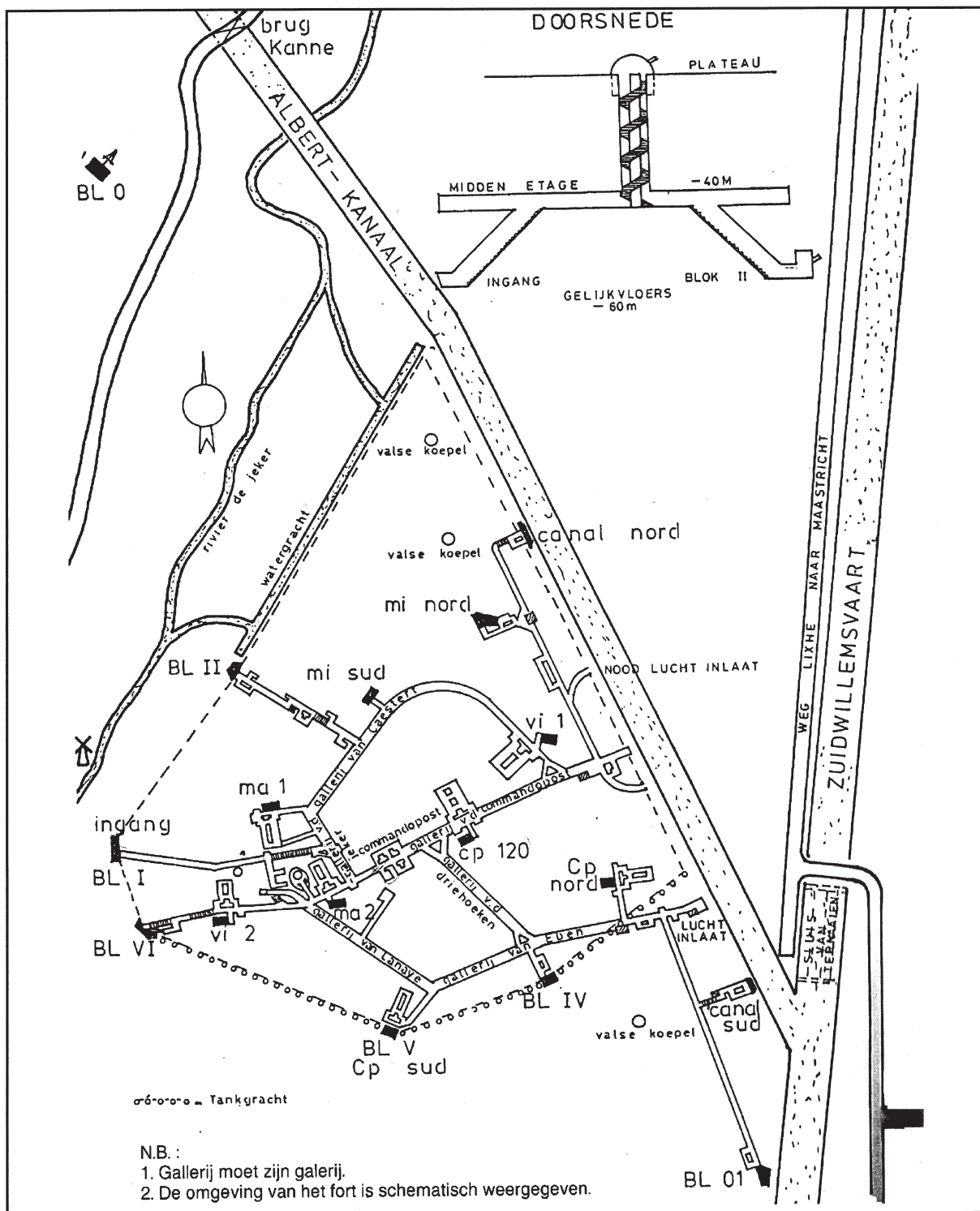

Van harte welkom bij onze **ZOMEREXCURSIE**

op vrijdag 31 mei 2013 met een bezoek aan Fort Eben-Emael

Plattegrond Fort Eben-Emael

Onneembaar geacht Belgisch fort valt binnen 36 uur en bezgelt lot Frankrijk op 10 mei 1940.

De krijgsgeschiedenis van de streek rondom het Belgische Fort Eben-Emael

Even ten zuiden van Maastricht, op 5 km afstand, ligt dit imposante fort dat in de jaren dertig van de vorige eeuw werd gebouwd ter verdediging van het acces tussen de steden Luik en Maastricht ("Gat van Visé"). Het fort werd uitgehakt in het krijtmassief van de St. Pietersberg. Bovenop de berg ligt een groot plateau, waarvan de westhelling naar het Jekerdal loopt en de noordoostelijke flank is een steile wand aan het Albertkanaal. In de loop van de eeuwen heeft in deze streek de krijgsgeschiedenis een grote rol gespeeld. De eerste sporen van de mens dateren uit het Pleistoceen, dit is de oude steentijd 600.000 tot 10.000 jaar BC. Rond 600 BC kwamen de Kelten vanuit het Boven-Donau gebied naar deze streek. Op de Pietersberg bouwden zij bij Caestert een oppidum, een versterkte plaats van waaruit zij de Maas en een doorwaadbare plaats konden controleren. In 57 BC arriveerden de Romeinen onder Julius Caesar, die Maastricht stichtte (tricht = doorwaadbare plaats). Op Caestert bouwde hij een vesting van 12 ha: een castrum (vandaar heden nog Caestert). De stad Maastricht werd tientallen keren belegerd vanaf 1407 tot 1830. De Frans - Duitse oorlog was van 1870 - 1871. Duitsland won deze oorlog en daarmee was een nieuw treffen onvermijdelijk. Tot 1890 kwam de dreiging van Franse en daarna van Duitse kant. Reden voor de Belgen om een stelling te bouwen rondom Antwerpen, Namen en Luik. In eerste instantie was de vesting Luik bedoeld als laatste réduit tegen een inval van Frankrijk. Door de dreiging uit het oosten drong Generaal Brialmont er in 1887 bij de regering op aan om nog een fort te bouwen ter verdediging van het "Gat van Visé" (het gebied tussen Visé en Maastricht) Zijn verzoek werd afgewezen en zijn uitspraak "U zult tranen van bloed huilen, omdat u dat fort niet gebouwd heeft", zou waarheid worden. In 1914 al kreeg hij gelijk, want hier drong de hoofdmacht van de Duitse rechtervleugel België binnen. In het Interbellum werd in de dertiger jaren besloten om de verdediging van België op te voeren. Een aantal forten rond Luik werd hersteld en op grotere afstand ten oosten van de stad werden vier nieuwe forten gebouwd.

Bouw, beschrijving en sterkte van het fort

De keuze van de plaats van het fort Eben-Emael werd bepaald door het Albertkanaal dat in dezelfde periode werd aangelegd. De diepe doorgraving van de St. Pietersberg bij Caestert, bood een unieke strategische plaats. Het fort werd gebouwd op de linkeroever als een versterkte artillerie-opstelling die het "Gat van Visé" kon verdedigen. Naar het noorden moesten de wegen westwaarts, maar met name de bruggen bij Kanne, Vroenhoven en Veldwezel (over het Albertkanaal) gecontroleerd kunnen worden. Naar het zuiden ging het vooral om de bruggen bij Visé, zowel over het Albertkanaal als over de Maas. Het fort werd gebouwd in de jaren 1932 - 1935 voor een bedrag van 24 miljoen Bfrs. De vorm is een gelijkbenige driehoek met een basis van 700 m en een hoogte van 1050 m. De oppervlakte is 75 ha waarvan 45 ha het boven plateau vormt. In het noordoosten ligt de 65 m diepe doorsnijding van het Albert kanaal die 1300 m lang is. In het westen ligt vanaf Blok II tot aan het Albertkanaal een kunstmatige watergracht met een steile oever. Het terrein ervoor kan geïnundeerd worden door de Jeker af te sluiten. Langs de zuidflank, tussen het Albertkanaal en Blok IV, is een tankgracht met een zes meter hoge betonnen muur, met daarvoor een bescherming met tetraëders (vierpuntige obstakels).

In het fort zijn 3 lagen ieder ca. 20 meter boven elkaar: op de onderste kazernelaag is de ingang, en de ruimtes die alle manschappen faciliteren. De tactischelaag (midden): het vuurleidingscentrum, de commandopost, verbindingscentrum en munitie opslag. De kazemattenlaag (blocks) is op het plateau.

De sterkte van het fort bedroeg 1200 man met als commandant een majoor. De opbouw van de troepensterkte was twee groepen van 500 artilleristen die elkaar wekelijks aflosten. Voor logistieke ondersteuning was er een groep van 200 man die bestond uit technisch, medisch, keuken en administratief personeel, alsmede een algemene staf.

De bewapening van de twee artillerie batterijen was samengesteld uit: Batterij 1 met een vaste draaibare koepel (geschuttoren) met twee 120 mm kanonnen, en twee 360 graden draaibare hefkoepels met 75 mm kanonnen en vier kazematten, Batterij 2 bestond uit de tien verdedigingskazematten (blocks) rondom en de twee mitrailleurkazematten boven op het fort. Elke koepel, kazemat of blok had een bezetting van ca. 25 man.

Voor de luchtverdediging waren boven op het fort vier luchtdoelmitrailleurs. Het fort stond telefonisch in verbinding met de staf in Luik. Daarnaast waren er nog twee tactische werken buiten het fort bij de brug van Kanne (Bloc 0) en op de helling van Hallembaye (PL 19). Beide hadden telefonische verbinding met het fort. Bovenop het fort waren ook nog drie valse koepels die er vanuit de lucht uitzagen als een geschuttoren met twee 120mm kanonnen. Het fort heeft drie uitgangen voor nabij beveiliging.

Op de onderste laag bevindt zich achter gepantserde deuren een grote trap naar de middenlaag en de centrale trap naar de waterreservoirs. Vandaaruit gaat er een gang schuin naar boven naar het niveau van 21m. Op dit niveau bevindt zich een gangenstelsel - de galerijen - met een lengte van 4 km. Alle tactische werken zijn via deze etage bereikbaar. Ook bevindt zich hier de luchtverversings-installatie met twee ventilatoren waarmee de lucht de galerijen werd ingeblazen. In de steile wand van het kanaal zat de beschermde centrale luchtinlaat. Via een buizensysteem werd de lucht over de kazerne verdeeld. I.v.m. de ervaringen in WO I met gifgassen kon in geval van een gasaanval de lucht worden omgeleid via twee zalen met filters waar de lucht gezuiverd werd. Hierdoor hoefde men op de onderste- en middenlaag geen gasmaskers te dragen.

Op het plateau waren bij de tactische werken geen versperringen, mijnenvelden of loopgraven aangebracht. Dus een ideaal landingsterrein. Bovendien was het fort nog niet helemaal klaar. Vanwege het defensieve karakter en de neutraliteit van België had het geschut een kleine dracht, hadden de troepen een middelmatig moreel en waren slecht opgeleid als artillerist. Sommigen hadden nog nooit met scherp geschoten. Kortom er ontbrak veel.

Een onderdeel van de uitvoering van het Duitse plan voor het ontzetten van de manschappen in Fort Eben-Emael

Het aanvalsplan werd in oktober 1939 goedgekeurd door Hitler. Hoofdpunten waren verrassing, nieuwe strijdmethode (zweefvliegtuigen) en nieuwe strijdmiddelen (holle lading). De holle lading kon door 25 cm pantserstaal en 35 cm gewapend beton komen. De geschuttorens van Eben-Emael hadden meer dan 25 cm pantser waardoor er in de praktijk slechts 10-12 cm diepe gaten werden geslagen.

In Hildesheim werd het Commando Granit samengesteld. In Polen en Tsjechië werd geoefend. De manschappen werden 6 maanden vooraf aan de operatie geïsoleerd. Over hun opdracht wisten zij niets. (Andere commando's zouden bij de bruggen bij Kanne, Vroenhoven en Veldwezél landen).

Het Duitse 6e leger had als opdracht om, vertrekkende uit de lijn Aken-Venlo, snel de Maas over te steken en de Belgische hoofdweerstandslijn te doorbreken. Algemene aanvalsrichting was het plaatsje Tienen. In de nacht van 9 op 10 mei werd dit commando vanaf twee vliegvelden in de omgeving Keulen, met hun zweefvliegtuigen door JU-52 transportvliegtuigen de lucht ingetrokken richting Aken. Na 30 minuten was een hoogte van 2500 m bereikt, hier werden zij losgekoppeld om in glijvlucht geruisloos richting Eben-Emael te vliegen. Om rond vier uur landde het commando op het plateau van het fort op 20 m afstand van alle werken. De eerste opdracht was om luchtafweer, observatie-klokken, en de mitrailleurkazematten op het plateau buiten gevecht te stellen. De tweede opdracht was om de artillerie-koepels te vernietigen. Derde opdracht om de kazematten binnen te dringen en te bezetten. De zwakke luchtafweer werd direct tot zwijgen gebracht en binnen 10 min. werden Maastricht 1, 2, Block Mi-Sud, Block Mi Nord, Koepel Nord, Block IV, Koepel Sud tijdelijk buiten gevecht gesteld. Door de toepassing van de holle lading op de koepels te plaatsen moest het personeel zich onmiddellijk in het fort terugtrekken. Op 11 mei 06:00 uur werd Block II vernietigd. Hierdoor kwamen de eerste grondtroepen op het fort. Systematisch werden vanaf dat moment alle doelen aangevallen waarop de overgave om 12:30 uur plaatsvond.

Het onneembaar geachte fort werd binnen één dag door een beperkte troepenmacht veroverd. De verliezen aan Belgische kant waren in de directe omgeving van Veldwezél, Vroenhoven, Kanne en Eben-Emael 497 man en bij de Duitsers 42 man.

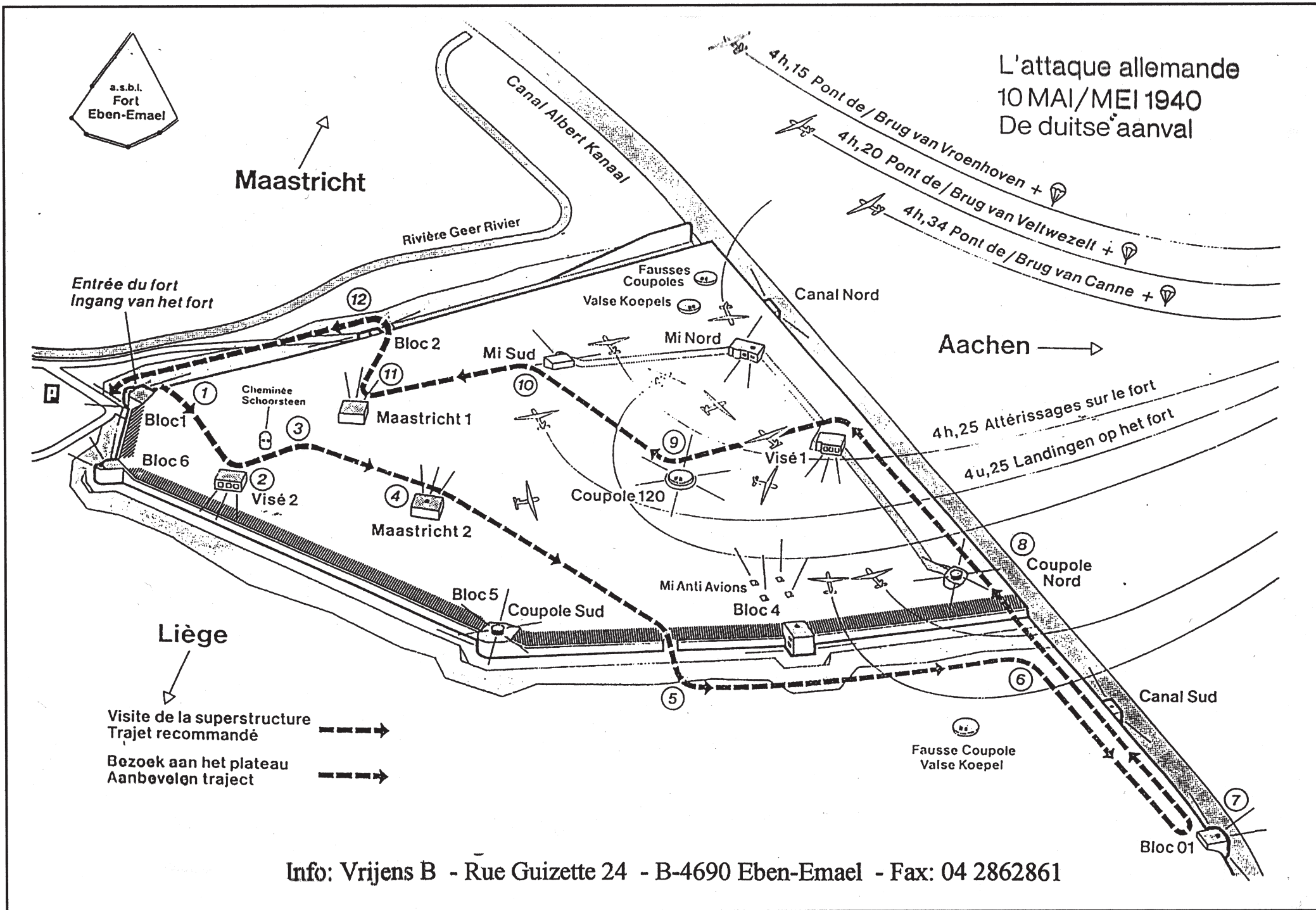
De burgerverliezen in de omliggende dorpen bedroeg enkele tientallen.

Bronnen:

Boek: FORT EBEN-EMAEL van René Vliegen 1990

De vermeestering van het fort Eben-Emael van H. v/d Valk 2001

Bundel Die Wehrmacht im Kampf band 13, Albert-Kanal und Eben-Emael van Walter Melzer 1957

Bovenzijde Fort Eben-Emael, aanval in 1940 op het fort